

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مروری بر بایدها و نبایدهای انتخابات در نظام جمهوری اسلامی ایران

مؤلفان:

اسرافیل ملکی

سید حمید حسینی

علیرضا عباسی

و با همکاری:

معاونت سیاسی، امنیتی و اجتماعی استانداری گیلان

معاونت پیشگیری از وقوع جرم دادستانی مرکز استان گیلان

معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان گیلان

اداره کل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری گیلان

اداره کل سیاسی و انتخابات استانداری گیلان

مرکز آموزشی، پژوهشی منطقه ده سازمان زندان‌های کشور (گیلان)

سازمان بسیج حقوقدانان استان گیلان

- سرشناسه : عباسی، علیرضا، ۱۳۴۹ -
- عنوان و نام پدیدآور : بایدها و نبایدهای انتخابات در نظام جمهوری اسلامی ایران / مؤلفان: علیرضا عباسی، اسرافیل ملکی، سیدحمید حسینی، باهمکاری معاونت پیشگیری از جرم دادسرای عمومی رشت ... [و دیگران].
- مشخصات نشر : رشت : ارنواز، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۱۸۰ ص.
- شابک : ۹۷۸-۸۲۱۶-۶۰۰-۰۰-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : با همکاری معاونت پیشگیری از جرم دادسرای عمومی رشت، اداره کل امور اجتماعی استانداری گیلان، مرکز آموزش و پرورش منطقه ده سازمان زندانهای کشور (گیلان)، سازمان بسیج حقوقدانان استان گیلان.
- موضوع : خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - - نظریه درباره انتخابات
- موضوع : خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. - درباره انتخابات
- موضوع : ایران. مجلس شورای اسلامی - انتخابات
- موضوع : ایران. مجلس شورای اسلامی - انتخابات - قوانین و مقررات
- موضوع : انتخابات - ایران
- سرشناسه : ملکی، اسرافیل، ۱۳۴۹ -
- سرشناسه : حسینی، سیدحمید، ۱۳۴۱ -
- شناسه افزوده : دادسرای عمومی و انقلاب رشت. معاونت پیشگیری از جرم
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ب۲ ۵/۷۸۷/۱۷۸ JQ
- رده بندی دیویی : ۳۲۸/۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۹۱۴۷۳

صفحه آرای و طرح جلد: رسول پورمحمودی

ناشر: انتشارات ارنواز

نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۸۲۱۶-۶۰۰-۰۰-۱

قیمت :

اسرافیل ملکی - سیدحمید حسینی - علیرضا عباسی

۰۱۳-۳۳۴۴۱۸۷۲ انتشارات ارنواز

رشت - بلوار لاکان - روبروی شرکت گاز

E-Mail: Arnavaazpub_۱۳۸۳@yahoo.com

پیشگفتار

آگاهی از حقوق و تکلیف قانونی در زمان برگزاری انتخابات و رعایت قوانین و مقررات مربوط به تبلیغات انتخاباتی از سوی داوطلبان و هواداران ایشان، یکی از اصلی‌ترین شاخصه‌های اخلاق انتخاباتی و گامی در جهت برگزاری انتخاباتی عادلانه‌تر و فراهم کردن فرصتی برابر برای داوطلبان و ایجاد فضای مناسب برای انتخابی آگاهانه و برخاسته از سنن است مناسب از سوی مردم است. چهارچوب و ضوابط این مهم اگرچه در فصول مربوط به قانون و آیین‌نامه اجرایی انتخابات مجلس شورای اسلامی درج گردیده و شرح و ایفی شده در قوانین انتخاباتی برای قوه قضائیه پیش بینی شده است اعم از: استعلام سوابق داوطلبان، پیش‌بینی و پیشگیری از وقوع تخلفات انتخاباتی و برخورد فوری و قاطع توأم با عدالت با متزین و متخلفین در راستای ایجاد اطمینان و اعتماد عمومی به نسبت سلامت انتخابات و امکان عمومی به نتایج حاصله است. در انتخابات پیش رو همانند ادوار گذشته قوه قضائیه با اقتدار کامل از آرای مردم صیانت نموده و ضمن هماهنگی و همکاری موثر با عوان اجرایی و ناظران انتخاباتی (وزارت کشور و شورای نگهبان) در پیشگیری از وقوع جرم، برخوردهای مناسب قانونی با متخلفین را در دستور کار خود قرار داده است. تشکیل ستاده‌های پیشگیری و مقابله با جرایم و تخلفات انتخاباتی که با تدبیر و دستور ریاست محترم قوه قضائیه حضرت آیت الله آملی لاریجانی در سالیان اخیر شکل گرفته است، همانند سالیان گذشته برگزاری انتخابات سالم و قانون مند را نوید می‌دهد. هر چند چهل به قانون رافعه مسئولیت کیفری و اداری و انتظامی متخلفین احتمالی نخواهد بود، مع الوصف مجموعه حاضر که تحت عنوان مروری بر بایدها و نبایدهای انتخاباتی تهیه و تدوین گردیده است با هدف آشنایی دست‌اندرکاران امر انتخابات و نامزدهای انتخاباتی و عموم مردم با مقررات مربوط به انتخابات و با رویکرد اخلاق محور تلاش نموده است با تشریح اصول

حقوقی، جرایم و مجازات‌های انتخاباتی زمینه افزایش آگاهی عمومی و توسعه قانون مداری در جامعه و در یک کلام پیشگیری از هرگونه تخلف احتمالی را فراهم نماید امید است که کاندیداهای محترم، هواداران ایشان و عموم مردم در ایجاد انتخاباتی پرشور و نشاط با سرلوحه قرار دادن فرمایشات امام راحل^ع و مقام معظم رهبری^ک و عمل به قانون همچون دوره‌های گذشته برگ زرینی بر افتخارات میهن عزیزمان بیافزاید در پایان بر خود لازم می‌دانم از استاندار محترم گیلان جناب آقای دکتر نجفی، ریاست محترم کل دادگستری گیلان جناب آقای سیاوش پور، معاون سیاسی و امنیتی و اجتماعی استانداری گیلان، اب آتش احمدی پور، دادستان محترم مرکز استان حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفوی نیل و بنابر کتر آقایی معاونت پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان گیلان، مدیرکل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری جناب آقای یونس رنجکش، مدیرکل محترم سیاسی و انتخابات استانداری گیلان آقای پروان وردی، رئیس مرکز آموزشی، پژوهشی منطقه ده سازمان زندان‌های کشور جناب آقای علیرضا عباسی و رئیس سازمان بسیج حقوق‌دانان گیلان آقای ابوالباب اصغری و سایر دوستان که در تألیف این مجموعه ما را یاری و حمایت مادی و معنوی نمودند تشکر نمایم.

اسرافیل ملکی

معاون پیشگیری از وقوع جرم دادستانی مرکز استان گیلان

زمستان ۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۱	فصل اول: نگاهی به جایگاه انتخابات در نظام‌های حقوقی کشور
۱۱	بخش اول: نقش انتخابات و اهمیت آن در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران
۱۳	فرمایشات امام ع و مقام معظم رهبری K در مورد انتخابات
۱۷	اهمیت مجلس در قانون اساسی
۱۹	وظایف و اختیارات حقوقی نمایندگان مجلس
۲۰	شورای نگهبان و نقش آن در انتخابات
۲۳	شرایط رأی دهنده‌گان و دین‌داران نمایندگان مجلس
۲۳	فرایند رسیدگی به صلاحیت داوطلبان مجلس شورای اسلامی
۲۹	بررسی انواع انتخابات
۳۱	بخش دوم: شرایط رأی دهنده‌گان
۳۱	شرایط رایجی
۳۱	شرایط سلبی
۳۵	بخش سوم: شرایط داوطلبان نمایندگی
۳۵	شرایط رایجی
۳۷	شرایط سلبی
۳۹	بخش چهارم: شرکت احزاب سیاسی در انتخابات
۴۱	بخش پنجم: نظام‌های انتخاباتی
۴۲	انواع نظام‌های انتخاباتی
۴۷	بخش ششم: تقسیم‌بندی حوزه‌های انتخاباتی
۴۹	بخش هفتم: مدیریت انتخابات
۵۱	بخش هشتم: محدودیت‌های دوره نمایندگی
۵۳	بخش نهم: موارد سوء استفاده انتخاباتی

3-08-1612:44:48 E.U

فصل دوم: قوانین انتخابات مجلس شورای اسلامی با آخرین اصلاحات..... ۵۷

بخش اول: کلیات..... ۶۳

بخش دوم: کیفیت انتخابات..... ۶۷

بخش سوم: شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان..... ۷۷

بخش چهارم: هیأت اجرایی..... ۸۳

بخش پنجم: اعلام داوطلبی و رسیدگی به صلاحیت داوطلبان..... ۸۹

بخش ششم: تناقضات..... ۹۵

بخش هفتم: جرائم و تخلفات..... ۹۹

بخش هشتم: شکایات و نحوه رسیدگی..... ۱۰۱

بخش نهم: مجازات..... ۱۰۵

بخش دهم: تمهید مقدمات، تشکیل و انحلال مجلس شورای اسلامی..... ۱۰۹

فصل سوم: انتخابات شورای اسلامی و قوانین مرتبط..... ۱۲۵

سیر کلی انتخابات شوراها..... ۱۲۷

اصول کلی مربوط به انتخاب شوراها..... ۱۲۸

نظارت بر انتخابات شوراها..... ۱۳۲

توقیف انتخابات..... ۱۳۷

وظایف هیأت‌های نظارت..... ۱۳۷

محرومین از داوطلبی برای عضویت..... ۱۴۳

جرائم و تخلفات انتخاباتی..... ۱۶۳

بررسی شکایات..... ۱۶۸

انتخابات میان دوره‌ای..... ۱۶۹

فهرست مهم‌ترین عناوین جرائم، مجازات‌ها و مستندات قانونی راجع به انتخابات..... ۱۷۱

منابع..... ۱۷۷

انتخابات نتیجه فرآیندی مردم سالارانه است و نقشی بسیار مهم در تشکیل نهادهای حکومتی در جوامع مدنی دارد. در انتخابات معمولاً افرادی که برای تصدی مسئولیت‌های حکومتی نامزد شده‌اند اقدام به تبلیغات گسترده می‌نمایند و مردم براساس نوع برنامه و خط مشی این افراد، رأی خود را به صندوق‌های رأی می‌اندازند در کشورهای مختلف بسته به نوع دموکراسی که در آنجا اجرا می‌شود، نهادهای متفاوتی مسئولیت اجرا و یا نظارت بر انتخابات را به عهده دارند.

انتخابات ممکن است به صورت پایان دوره‌ای، میان دوره‌ای، یا زود هنگام انجام شود. هم‌چنین ممکن است که گستره رأی دهندگان در انتخابات متفاوت باشد، مانند تفاوتی که بین انتخابات ملی (نایس جمهور) و انتخابات شهری (نمایندگان مجلس) دیده می‌شود.

در حکومت اسلامی ایران، صورت انفرادی و سلفه به دست نمی‌آید و کسی نمی‌تواند زمامداری از قبل طراحی و اشغال شده برای افراد و طبقات خاصی نیست، بلکه طی فرآیند «انتخابات آزاد و منصفانه» حاکمان گزینش می‌شوند. انتخابات زمانی آزاد و منصفانه می‌باشد که با رقابت سالم و مشارکت فعال مردم انجام شود. پس در حکومت انتخابی «حکومت یک ابزار و ساخته آدمی است و فاعل برین است که انسان این اختیار را دارد که آنها را بسازد و یا نسازد و درباره چگونگی گوی آنها تصمیم بگیرد». انتخابات نیروی حیات بخش نظام دموکراتیک است، چرا که ایجاد کننده مذاکرات و مباحث عمومی، شکل دهنده برنامه‌ها و شعارهای سیاسی، تعیین کننده نمایندگان و مقامات عمومی، تعیین کننده ترکیب پارلمان و تأثیر گذار بر توزیع قدرت در حکومت می‌باشد. ساز و کار انتخابات از جمله شاخصه‌های سنجش «مردم سالار بودن» یک نظام سیاسی است.

مردم از طریق انتخابات می‌توانند حقوق فطری و طبیعی خود را در جامعه در قالب انتخاب نوع نظام سیاسی و قواعد حاکم بر آن و با انتخاب زمامداران و نمایندگان خود به منصفه ظهور برسانند.

از لحاظ لغوی، انتخابات معانی مختلفی دارد: « برگزیدن - بیرون کشیدن - برگزیدن چیزی از میان چیزهایی دیگر - برگزیدن کسی از میان جمعی برای کاری ». همچنین به معنای « عمل گزینش و انتخاب کردن از چندین مورد یا گزینه های مختلف » نیز آمده است.

انتخابات ابزار و تأسیسی برای تصمیم گیری جمعی در خصوص انتخاب نوع نظام سیاسی و حاکمان است. لذا انتخابات شکلی از فرآیند تصمیم گیری در جامعه به طور جمعی است که در آن رای دهندگان تصمیم می‌گیرند که کدام حزب یا کاندیدا مسئولیت اداره عمومی را به دست گیرد.

انتخابات مطلوب انتخاباتی است که با مشارکت فعال همگانی، آزاد و منصفانه حداکثر مشارکت سیاسی آگاهانه و عاقلانه شهروندان، با رعایت اصول و موازین حقوق بشری و ارزش‌های حاکم در اجتماع و مدیریت کارآمد، مؤثر برگزار می‌گردد.

اصل ۶ قانون اساسی

در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکاء آراء عموم اداره شود از راه انتخابات: انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراهای نظایر اینها یا از راه همه پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین می‌گردد.

تعریف دموکراسی: « از تعبیر فرهنگ انگلیسی آکسفورد»

حکومت به وسیله مردم است، چه به صورت مستقیم و یا از طریق نمایندگان.

در گذشته حکومت‌ها با هدف جمع‌آوری مالیات برای حمایت مالی از برنامه‌های خدماتی، منصوب، تشکیل و یا انتخاب شدند.

امروزه دولت‌ها در بسیاری از کشورها در جهت تأمین سطح قابل قبولی از معیشت برای عموم مردم، اقدام به ارائه مجموعه‌ای گسترده از خدمات رفاهی و یا سایر خدمات می‌نمایند.

حکومت‌ها در ابتدای راه به عنوان نهادهای حامی و حفاظتی مطرح گردیدند، اما امروزه عملکرد اصلی آن‌ها، تولیدی است. این عملکرد در قالب زایش کار، ایجاد فرصت‌های شغلی و اصلاح نا کارآمدی و نقایص موجود در سیستم بازار سرمایه گرا تبلور می‌یابد.

انتخابات مجرای ارتباطی میان حکومت کنندگان و مردم تحت لوای حکومت هستند. انتخابات دارای عمق متفاوتی است. انتخابات شرایط را برای کنترل مردمی مهیا می‌سازند و متضمن آن هستند که اداره کنندگان کشور مشهور و مقبول‌ترین افراد هستند.

نماینده را می‌توان به عنوان فردی که با وکیل در نظر گرفت که براساس دستورات و دستورات مردمی عمل می‌کند، او را برگزیده اند. حوزه انتخاباتی نمایانگر بخشی خاص از جمعیت است که مؤلفه تعیین کننده آن محل سکونت افراد خواهد بود.

انتخابات ایزاری است جهت تحقق حق حاکمیت مردم و مسیری است که از طریق آن نظام مردم سالار تثبیت می‌شود. انتخابات شایسته، انتخاباتی است که به طور منصفانه، آزادانه و رقابتی برگزار می‌شود و همه رأی دهندگان و کاندیدهای واجد شرایط از شرایط رقابت برابری برخوردار باشند و امکان مشارکت سیاسی برای همه آنها به طور منصفانه فراهم گردد.

به منظور مطلوب شدن انتخابات، رأی دهندگان و کاندیدها و احزاب باید از یک سری شروط عقلی، اخلاقی و عینی برخوردار باشند، نظیر شرط سن، تابعیت، اقامت، عدم محرومیت از حقوق اجتماعی و غیره.

ارکان اساسی انتخابات شامل نظام انتخاباتی (که شیوه توزیع کرسی‌های پارلمانی را مقرر می‌دارد)، نظام حوزه‌بندی انتخاباتی (که بر حسب معیار جمعیت یا تقسیمات سرزمینی و غیره، تعداد کرسی‌های پارلمانی در هر منطقه و حوزه مشخص می‌شود) و مدیریت اجرایی، نظارتی و حل و فصل دعاوی انتخاباتی می‌باشد.

3-08-1612:44:48 È.Ù